

William Skudlarek OSB, *Demythologizing Celibacy. Practical Wisdom from Christian and Buddhist Monasticism (Demitologizacja celibatu. Wiedza praktyczna (z punktu widzenia) monastycyzmu chrześcijańskiego i buddyjskiego)*, Collegeville, Minnesota: Liturgical Press 2008, ss. 119.

William Skudlarek, jak mówi krótka nota podana na okładce książki, jest benedyktyńskim mnichem z opactwa św. Jana (St John's Abbey) pełniącym funkcję zastępcy administratora opackiego. Nauczał teologii i homiletyki na Uniwersytecie św. Jana, pracował również w Brazylii i Japonii, będąc tam na placówkach benedyktyńskich swojego opactwa. Podczas kilkuletniego pobytu w Japonii praktykował

sztukę koncentracji mistycznej „zazen” z mistrzem Sanbyo Kyodan. Później przez pięć lat był przewodniczącym i dyrektorem Dialogu Międzyreligijnego (dotyczącego życia) Monastycznego (Monastic Interreligious Dialogue) w Północnej Ameryce, będąc wybranym w 2007 r. jego sekretarzem generalnym. To ogromne doświadczenie dało mu łatwość zabierania głosu w istotnych problemach międzyreligijnych, pozwalając nie tyle rywalizować z innymi religiami, ile korzystać z ich zdobyczy i usprawiedliwiać nawet własne katolickie wartości, szczególnie te dziś podważane. Do jednej z tych wartości należy właśnie celibat, o którym mówi prezentowana pozycja.

Książka, jak zaznacza autor we *Wstępie* (s. V-XI), jest owocem jego własnych przemyśleń poczynionych pod wpływem zorganizowanego w październiku 2006 r. przez Dialog Międzyreligijny w USA (w St. John Collegeville, w Minnesocie) specjalnego sympozjum pt. „Mnisi na Zachodzie II” (Monks in the West II) dotyczącego duchowości monastycyzmu chrześcijańsko-buddyjskiego. Jako takie było ono już drugim spotkaniem tego rodzaju, po pierwszym zorganizowanym dwa lata wcześniej, a dotyczącym powołania zakonnego. Tym razem jego temat stanowiło rozumienie celibatu w obydwu tradycjach religijnych. Trzydniowe sympozjum, gromadzące znamienitych współczesnych przedstawicieli obydwu religii (12 buddystów i 10 katolików), obejmowało trzy aspekty celibatu: jego teorię (*why* – dlaczego celibat), praktykę (*how* – jak celibatu) oraz terapię (*what if...* co, w razie gdy... celibatu). Do prelegentów należeli m. in. znani z tamtejszego środowiska: Kusala Bhikshu, Gregory Perron OSB, Berthold Olson, Terrence Kardong OSB, Ajahn Punnadhammo, John Klassen OSB, Jisho Perry, nie mówiąc o autorze. Skudlarek wykorzystał doświadczenia tego sympozjum i postanowił wyłożyć je w formie książki będącej demitologizacją celibatu.

Celibat bowiem, według autora, stał się dziś mitem w podwójnym sensie: z jednej strony, pod wpływem nadużyć seksualnych w stosunku do nieletnich przez księży celibatariuszy, chce się go znieść, pokazując jego fikcję, a nawet hipokryzję duchowieństwa, za którym miałyby się kryć jego powszechna rozwiązłość i zboczenia; z drugiej strony życie w celibacie ukazuje się jako quasi-anielską, bardzo rzadką formę będącą poza normalnością, więc nie mającą wiele wspólnego z praktyką życia codziennego. Korzystając z własnych doświadczeń oraz wniosków płynących ze wspomnianego sympozjum, autor chce podważyć te mity ukazując prawdziwą wartość celibatu w Kościele katolickim podpartą dodatkowo zupełnie nowym punktem widzenia, bo buddyjskim. Buddyzm bowiem, biorąc pod uwagę jego odmienność doktrynalną i negatywną formę wykładni, już na długo przed chrześcijańską praktyką ukazywał celibat jako drogę do duchowego wyzwolenia i wiedzy. Podobnie inne starsze religie Wschodu pielegnowały celibat jako formę integracji i doskonałości człowieka. I to zdaje się być elementem łączącym wszystkie tradycje religijne, a nawet nadającym samej praktyce celibatu jej ponadwyznaniowy charakter.

W tym kontekście autor podważa trzeci, a nawet czwarty mit, jakoby celibat był tylko katolickim wytworem czy instytucjonalnie monastycznym przejawem. Bowiem w swej głębszej strukturze monastycyzm jest wyrazem czegoś fundamentalnego dla ludzkiej kondycji: pragnienia przyczyny ostatecznej. Dlatego niektórzy mówią tu nawet o monastycznym „archetypie” obecnym w każdym bycie ludzkim. Na tym tle chrześcijański celibat jest archetypicznym powołaniem monastycznym odpowiadającym na wezwanie Jezusa Chrystusa, by poświęcić wszystko, co przeszkadza w osiągnięciu pełnej doskonałości i tak świadczyć o Królestwie Bożym. Wtedy sam celibat

jawi się bardziej jako naturalny fenomen wspomagany przez łaskę i, jako taki, jest elementem najbardziej wyróżniającym mnicha w życiu społecznym.

Skudlarek zaznacza, że jego książka nie ma zamiaru pokazywać wagi i obowiązku celibatu dla księży katolickich. Chce jedynie podkreślić, że obok rezygnacji z własności i egoizmu czystość celibatu jest istotnym elementem życia monastycznego czy w ogóle konsekrowanego. Nie rozróżnia tu też specjalnie celibatu męskiego od żeńskiego. Wbrew logicznemu schematowi sympozjum nt. celibatu (teoria – praktyka – terapia), autor podzielił swoją książkę na 6 rozdziałów, poprzedzając je wstępem, a kończąc epilogiem, apendyksem, przypisami, używanym słownictwem, bibliografią oraz spisem uczestników wspomnianego spotkania „Mnisi na Zachodzie II”

Rozdział I, pt. *Jedna droga, różne cele (One Path, Different Destinations)*, zajmuje się buddyjskim i katolickim motywem celibatu. Skudlarek chce tu wykazać, że mimo iż religie są różnymi drogami, które prowadzą do tego samego celu, to jednak celibat monastyczny wydaje się być jedną drogą dla obu tradycji religijnych, aczkolwiek droga ta prowadzi do różnych celów, uzależnionych od fundamentów ich tradycji religijnych: z jednej strony, jest to katolicka afirmacja Chrystusowego prawa miłości Boga i bliźniego, z drugiej, negatywna droga wyzwolenia z wszelkiego przywiązania ku prawdziwej wiedzy życia.

Rozdział II, pt. *Jedna droga mnicha (One Monk's Path)*, na przykładzie zmagania samotniczego życia i problemu z celibatem w przypadku Tomasza Mertona († 1968), będącego przecież pod przemożnym wpływem buddyzmu, pokazuje, że celibat mni-szy jest w rezultacie ustawiczną nauką miłowania Boga przy jednoczesnej rezygnacji z innych egzystencjalnych przywiązań, na wzór buddyjskiej drogi wyzwolenia.

Rozdział III zatytułowany: *Różne drogi, jeden cel (Different Paths, One Destination)* podejmuje katolicką wizję celibatu i małżeństwa widzianą w perspektywie nauczania Jezusa, św. Pawła i Vaticanum II. Autor dowodzi, wbrew przedsoborowej tradycji, że małżeństwo i celibat katolicki to dwa zróżnicowane powołania, jedno od drugiego wcale nie gorsze (jak uważano dotychczas), dwie różne drogi dochodzenia do tego samego celu: doskonałości w Bogu, czyli świętości.

Na tle tego rozdziału, w następnym Skudlarek może pokazać specyfikę drogi celibatu właściwą dla mnichów (*The Celibate Path for Monks*) z perspektywy dwóch tradycji religijnych: buddyjskiej, w jej dwóch podstawowych formach *Mahayana* i *Hinayana*, oraz katolickiej. W obydwu przypadkach rozważa szczegółowe przepisy regulujące życie mnicha w celibacie: ideał *bhikkhus* (lub *bhikkhunis*) na podstawie 227 (lub 311) przepisów ze źródłowych tekstów palijskich i sanskryckich, oraz ideał mnicha benedyktyńskiego według nauki Kasjana i *Reguły* św. Benedykta.

Rozdział V: *Potknięcia na drodze (Stumbling on the Path)* omawia sposoby powrotu mnicha do pierwotnej formy życia w celibacie po jego upadkach moralnych w dziedzinie życia seksualnego i czystości. Autor podaje tu nie tylko przyczyny tych upadków, ale także wskazuje na formy odzyskania ponownej integracji osobowości mnicha jako celibatariusza poprzez sakrament pokuty i pojednania, przyjętą pokutę, czasowe zawieszenie w pełnionych obowiązkach itp. Wydalenie z zakonu czy ze stanu kapłańskiego jest rzeczą ostateczną, kiedy wszelkie inne środki zawodzą, a szczególnie wtedy, kiedy zachowanie celibatariusza spowodowało zgorzenie i dotkliwą krzywdę publiczną podważającą autorytet Kościoła.

Ostatni rozdział: *Wytrwałość na drodze (Persevering on the Path)* jest poświęcony starym i nowym wyzwaniom, przed jakimi dziś staje współczesny celibatariusz za-

równy buddyjski, jak i chrześcijański. Autor omawia po kolei: masturbację, fantazje seksualne jej towarzyszące, pornografię oraz relacje homoseksualne.

W *Epilogu* Skudlarek podaje wnioski i wskazówki praktyczne, by móc dziś traktować celibat jako duchową drogę do integracji osobowości mnicha i świętości. Zdaje sobie sprawę z trudności, ukazanych w książce, które czynią tę drogę męczącą, a nawet zgorzkniałą z powodu wątpliwości i samotności, w jakiej przychodzi mu żyć. Zauważa, że winny się one stać w jego wędrówce duchowej obszarami głębszej obecności i działania Boga, by móc Nim potem promieniować na braci. W tym sensie demitologizacja celibatu nie jest jego dewaluacją, ale odkrywaniem prawdziwej wartości dostępnej dla pewnej zwykłej grupy ludzi powołanej przez Boga, by świadczyć o Jego miłości.

Apendyks autorstwa paulińskiego ojca Thomasa Rayana, uczestnika wspomnianego tu Sympozjum „Mnisi na Zachodzie II”, podaje krótkie sprawozdanie z tego wydarzenia.

Prezentowana książka jest jak najbardziej aktualna. Autor nie boi się dotykać problemów, na które jest tak wrażliwa dzisiejsza opinia publiczna, nie zawsze życzliwa katolickim wartościom, a nawet zdezorientowana część wiernych, która w obliczu zaistniałych skandali seksualnych duchowieństwa nie znajduje już zrozumienia dla zachowywania przez nich celibatu. Problem jest o tyle interesujący, że ujmuje to zagadnienie również z całkiem nowego (buddyjskiego) punktu widzenia, odmiennego od katolickiego, pokazując w ten sposób, że ma on głębsze zakorzenienie w strukturze osobowej człowieka, kiedy tylko mu towarzyszy szczerze i głębsze poszukiwanie jego własnej tożsamości w drodze do Boga. Autor wciąż traktuje je jako wyzwanie dla powołania zakonnego, dające mnichowi rację jego bytu i działania. Książka jest zalecana dla każdego celibatariusza, by dać mu dogłębne poznanie motywów jego powołania i trwania w nim, oraz dla każdego chrześcijanina, by mógł zweryfikować swój pogląd na temat wartości celibatu katolickiego.

Ks. Ryszard Groń